

BOLALARDAGI SUT TISHLARINING ANATOMIYASI

Iskandarova Adiba

Tashkent Medical Academy

4th year student of Faculty of Stomatology, Urganch branch

Quryazov Akbar Qurambayevich

Research advisor

Annotatsiya: *ushbu maqolada bolalarda sut tishlarining anatomiyasi, fiziologiyasi haqida soʻz yuritiladi. Bolarda tishlarning rivojlanishi qaysi davrlarni oʻz ichiga olishi haqida alohida toʻxtalib oʻtilgan.*

Kalit soʻzlar: *sut tishlari, sut tishlari rivojlanishining 4 bosqichi, tish kurtaklarining dastlabki holati.*

Sut tishlarining rivojlanishi (doimiy tishlardan farqli oʻlaroq) toʻrt davrni oʻz ichiga oladi:

1. Tish kurtaklarining hosil boʻlishi va ularning jagʻ suyagi alveolasi ichidagi shakllanish davri.
2. Yorib chiqqan tishlar ildizining shakllanish davri.
3. Sut tishlarining toʻliq shakllangan davri.
4. Sut tishlari ildizining soʻrilish davri.

Doimiy tishlar uchun toʻrtinchi davr xos emas. Sut tishlari homila xayotining 5-6 haftasidan boshlab rivojlana boshlaydi. Bunda ogʻiz tiriqishning yuqori va pastki yuzalarida epiteliy qalindashib, mezenxima qavatga botib kiradi. Xosil boʻlgan epitelial tasmachalar (yuqori va pastki) yoy shaklida boʻlib, boʻlajak alveolyar oʻsiq, sohasida joylashadi va tishlarning dastlabki kurtaklarining hosil boʻlishiga sabab boʻladi. Epitelial tish tasmachalari hujayralari guruhlarga boʻlinib, har bir boʻlajak jagʻ sohasida 10 tadan epitelial emal aʼzolarini (tish kurtaklarining dastlabki holati) hosil qiladi. Har bir emal aʼzosining rivojlanish jarayonida tashqi va ichki qavat hujayralari hosil boʻladi. Hosil boʻlgan tashqi qavat hujayralari kubsimon, ichki qavat hujayralari esa silindr shakliga ega boʻlib, ular ameloblastlar deb yuritiladi. Tashqi va ichki qavat xujayoralari yoysimon boʻlib, uchlari bir-biri bilan tutashadi. Natijada emal aʼzosi vujudga keladi. Hosil boʻlgan ichki va tashqi hujayralar qavati orasida juda nozik toʻrsimon toʻqima - emal aʼzosining pulpasi, yulduzsimon hujayralar toʻplami shakllanadi. (1-rasm). Emalning shakllangan emal aʼzosining koʻksiga (qadax boʻshligʻiga) qarama-qarshi tomondan mezenxima toʻqimasi oʻsib kirib, tish soʻrgʻichini hosil qiladi. Keyinchalik mezenxima toʻqimasi shakllanib, tish kurtagi atrofini oʻrab oladi va umumiy tish qopchigʻi - follikulani shakllantiradi. Hosil boʻlgan tish follikulasi oʻz ichiga emal aʼzosini va tish soʻrgʻichini oladi. Rivojlanishning keyingi davrlarida emal aʼzosining ichki silindsimon hujayralar qavatidan (ameloblastlar) - emal, tish soʻrgʻichining chetida joylashgan hujayralardan (odontoblastlar) - dentin, markaziy qavat hujayralaridan - tish pulpasi shakllanadi. Epitelial tish tasmasi va kurtaklari

homila rivojlanishi davrida oldin pastki, keyin yuqori jag` sohasida paydo bo`ladi. Oldingi tishlar kurtagi pastki jag` sohasida 7-haftaning, yuqori jag` sohasida esa 8- haftaning oxirida hosil bo`ladi. Tish kurtaklari jag`lar sohasida alohida shakllanib bo`lgandan so`ng, ularni birlashtirib turgan tasmachalar so`rila boshlaydi. Bolaning 14 tug`ilishi paytida ular hali to`liq so`rilishga ulgurmaydi. Ba`zan istisno tariqasida tasmachalar ma`lum bir qismining so`rilmay qolishi epiteliy marvaridchalari holida qayd qilinadi. Sut tishlarining mineral tuzlarga to`yinib jarayoni asosan homila davriga to`g`ri keladi. Dastlab tish so`rg`ichining cho`qqi qismida dentin qatlami vujudga keladi. Keyin esa emal hosil bo`lish jarayoni kuzatiladi. Homilaning 17-20-haftalarida boshlangan tish qattiq to`qimalarining hosil bo`lish jarayoni oldingi kurak tishlarda 14-18 oylarda tugallansa, chaynov tishlarda 18-30 oylarda, qoziq tishlarda esa 22-36 oylargacha davom etadi. Sut tishlar ildizining to`liq shakllanishi oldingi kurak tishlarda bola tug`ilgandan keyin 2 yoshgacha, chaynov tishlarida 4-4,5 yoshgacha davom etadi. Bola tug`ilgandan keyin 6 oy o`tgach, birinchi sut tishlari milkni yorib chiqib boshlaydi.

Bundan ko`rinib turibdiki, sut tishlari klinik formulada doimiy tishlardan farqli o`larok, arab raqamlari bilan emas, balki rim raqamlarida o`z ifodasini topgan. Sut tishlari yorib chiqishi bilan ularning suyak alveolasi ichidagi rivojlanish davri tugaydi va ikkinchi - ildiz shakllanish davri boshlanadi. Tish ildizi asosan bola tug`ilganidan keyin shakllana boshlaydi. Bu jarayon tishlar chiqish paytidan boshlanib, bir necha yil davom etadi. Uchinchi davr - bu to`liq shakllangan sut tashlarining faoliyat davri bo`lib, o`rtacha 2 yil davom etadi. Bu davr so`nggida tish ildizining so`rilish davri, ya`ni to`rtinchi davr boshlanadi. U o`z navbatida o`rtacha 3-5 yil, sut tishi tushib ketguncha davom etadi.

Sut tishlarining umumiy tuzilishi doimiy tishlar tuzilishiga o`xshasada, ba`zi bir xususiy belgilari bilan ulardan farq qiladi. Sut tishlari doimiy tishlardagidek toj - toj, buyin va ildiz qismlaridan iborat. Sut tishlari o`z o`lchamlari bilan doimiy tishlardan bir qadar kichikdir. Ayniqsa, ularning toj qismida bu farq yaqqol namoyon bo`ladi. Sut tishlarining ildizlari nisbatan uzunroq bo`ladi. Doimiy tishlarga nisbatan sut tishlarining toj qismi pastrok va eniga kengroq bo`ladi. Ma`lumotlarga qaraganda, doimiy tishlarda toj qismi o`lchamining umumiy tish o`lchamiga nisbati 1:1,33 ni hosil qilsa, sut tishlarida bu ko`rsatkich 1:1,66 ga tengdir. Doimiy tishlarda toj qismining kengligi, tish umumiy o`lchamining 1:3,2 qismini, sut tishlarida bu nisbat 1:2 ni tashkil qiladi. Sut tishlari doimiy tishlardan o`ziga xos oqish-ko`kimtir rangi bilan farq qiladi. Sut tishlarining o`ziga xos belgilaridan biri - toj qismining ildizga yaqin tish sohasidagi emalning qalinlashib, bolishsimon shaklni olishidir. Bu ayniqsa chaynov tishlarida yaqqol namoyon bo`ladi. Sut tishlarining bo`shlig`i doimiy tishlarnikidan kengroq bo`ladi. Tish pulpasining shoxlari o`tkirlashib, tishning kesuvchi yoki chaynov yuzasiga keskin yaqinlashadi. 16 Sut tishlarining ildizlari ancha kerilgan bo`lib, bu ko`p ildizli tishlarda ayniqsa yaqqol seziladi. Sababi, ular o`zlarining orasida doimiy tish kurtaklarini saqlaydi. Tish ildizi cho`qqisiga yaqin joyda hosil bo`lgan qo`shimcha ildiz kanalchalari doimiy tishnikidan son jihatidan ozroq bo`ladi. 2,5-3 yoshda shakllanib chiqqan sut tishlari bir-biriga zich yopishib turadi. 4 yoshdan boshlab tishlar orasida tirqish hosil bo`la boshlaydi. Bunday holat fiziologik diastema deb ataladi. 6 yoshdan boshlab tishlar orasidagi masofa sezilarli darajada kengaya

boshlaydi. Fiziologik diastema - tirqishning hosil bo'lishi jag` suyaklarining o'sishi va doimiy tish kurtaklarining kattalashuvi bilan bog'liqdir. Sababi, keyinchalik sut tishlarining o`rnini doimiy tishlar egallashidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Borovskiy Ye.V. Terapevtik stomatologiya. — M.: Meditsina, 1988. — 559 bet.
2. Bajanov N.N. Stomatologiya — O TM uchun qo'llanma — Moskva: GEOTAR-M ED, 2002. -316 bet
3. Bazikyan E.A. va hammual. Propedevtik stomatologiya: qo'llanma — M.: GEOTAR-Media, 2010. - 768 bet.: